

LÄRARHANDLEDNING

AV LINDA ENGVALL

FÖR ALLA NYFIKNA

Så funkar KRIG OCH KONFLIKTER



Med
reportage av
Martin
Schibbye

NIKI WALKER • JENNY JORDAHL

BONNIER
CARLSEN

BONNIER
CARLSEN 

Inledning

Boken *Så funkar krig och konflikter* ger eleverna verktyg för att utveckla förståelse för och kunskaper om möjliga orsaker bakom konflikter. Boken drar paralleller mellan elevnära exempel och världen för att konkretisera det som kan upplevas komplext.

Det här materialet är framtaget för att stödja arbetet med läsningen av boken.

Här finner du tips på aktiviteter att göra före, under och efter läsningen. Ord och begrepp att arbeta med och förslag på frågeställningar.

Boken *Så funkar krig och konflikter* passar för grundskolans äldre elever. Boken innehåller gripande reportage skrivna av Martin Schibbye. Läs gärna igenom boken själv först, då är du väl förberedd och kan möta elevernas reaktioner och frågor på ett bra sätt.

Via högläsning och samtal om innehållet delar ni läsoplevelsen. Utgå från elevernas förkunskaper och intressen, stanna upp under läsningen, red ut oklarheter och konkretisera ord och begrepp. Vid högläsning övar eleverna på förmågan att lyssna och via samtal synliggörs allas olika textkopplingar och ni byter erfarenheter, kunskaper och tankar med varandra.

LÄROPLANEN

Materialet är kopplat till delar av syftestexten för svenska och samhällskunskap i Lgr 22. Syftet med materialet är att undervisningen väver ihop och utvecklar elevernas kunskaper att läsa och skriva samt lyssna, samtala och uttrycka åsikter om aktuella samhällsfrågor.

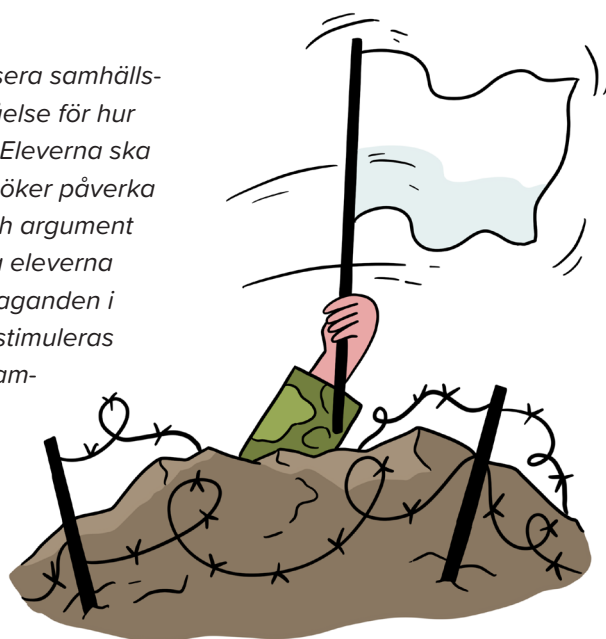
I syftestexten för **svenska** står det bland annat:

”Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier.

Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmågan att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjlighet att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.” (Lgr22)

I syftestexten för **samhällskunskap** står det bland annat:

”Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv samt möjlighet att utveckla förståelse för hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck. Eleverna ska också ges verktyg att kritiskt granska hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen genom information, ståndpunkter och argument i olika sammanhang och källor. Genom undervisningen ska eleverna vidare ges möjlighet att uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.” (Lgr22)



OM BOKEN

På nyheterna hör vi ständigt om krig och oroligheter. Och i vår egen vardag möter vi konflikter hela tiden. I "Så funkar krig och konflikter" lär du dig känna igen grundorsakerna till varför de uppstår. Med kunskap är det lättare att ifrågasätta rasism, fördelning av resurser, auktoritära ledare och falsk information. Här berättas både om politiska konflikter och om motsättningar som uppstår i klassrum eller i familjer. Det finns många likheter. Hur reagerar vi på kränkningar och förtryck, eller om rätten till självbestämmande skulle upphöra? Om du ställdes inför valet att antingen leva i en diktatur eller fly – vad skulle du göra?

Denna tankeväckande bok på ett svårt tema är en bearbetning av den kanadensiska författaren Niki Walkers bok "Why do we fight". Hennes text kompletteras med journalisten Martin Schibbys gripande, personliga reportage, där vi får möta unga människor från konfliktzoner runtom i världen. Boken har illustrerats av norska Jenny Jordahl som brinner för viktiga ämnen. Hon har bland annat tecknat serieboken "Kvinnor i kamp" (2018). Boken är bearbetad och översatt av Mats Wänblad.



Niki Walker



Martin Schibbye



Jenny Jordahl

FÖRFATTARNA

Niki Walker har en drivkraft att upptäcka vad som händer i världen och varför. Så att skriva och redigera faktaböcker för unga är inte bara hennes yrke – det är också hennes passion! Hon har jobbat åt många kanadensiska förlag men det här är hennes första bok som ges ut i Sverige.

Martin Schibbye är journalist och har skrivit reportagen i boken. Martin Schibbye har rapporterat från många länder och konfliktområden. Han fängslades i Etiopien 2011 efter att ha försökt genomföra intervjuer i områden dit inte journalister släpptes in. Han blev fri igen efter 438 dagar, vilket han beskriver i boken "438 dagar". Han är idag chefredaktör för reportagesajten Blankspot som arbetar för att lyfta fram röster och berättelser som ofta glöms bort i vanliga nyhetsmedier.

ILLUSTRATÖREN

Jenny Jordahl är en prisbelönt norsk illustratör och serieskapare. Hon har illustrerat ett stort antal böcker under de senaste åren och 2017 debuterade hon som barnboksförfattare. Tillsammans med Marta Breen gjorde hon "Kvinnor i kamp" som kom ut på svenska 2019. Året därpå mottog Jenny det fina norska Bragepriset för sin tecknade serieroman "Hva skjedde egentlig med deg?".

FÖRE LÄSNINGEN

Undersök bokomslag och titel: Förutspå och ställ hypoteser om bokens handling utifrån titeln *Så funkar krig och konflikter*. Vad kommer vi att få lära oss om krig och konflikter, tror ni?

- Undersök bilden på bokomslaget.
- Vad visar bilden?
- Vad ser och upptäcker ni i bilden?
- Hur tolkar ni det ni ser?
- Vad tänker ni om det ni ser?
- Vilken stämning tycker ni framhävs?
- Vilka känslor väcker bilden på omslaget hos er?
- Vad tänker ni om handlingen utifrån bokomslaget?
- Vilka ledtrådar upptäcker ni?
- Vad kan eller vet eleverna om ämnet krig och konflikter innan läsningen?

Fyll i Völ-tabellen (finns som mall att kopiera): Under V skriver eleverna vad de vet innan läsningen. Under Ö skriver de vad de önskar att få lära sig. När ni läst, fyller eleverna i vad de lärt sig under L.

Bygg upp elevernas förståelse. Berätta kort om bokens innehåll.

Läs och reflektera över rubriker, vilka ledtrådar får ni?

Bekanta er med boken, läs baksidestexten.

Har ni läst andra böcker om samma ämne?

Känner eleverna till författarna och illustratören?

UNDER LÄSNINGEN

Gör olika textkopplingar: koppla innehållet till elevernas erfarenheter, intressen och funderingar.

Tänk på att eleverna kan ha olika erfarenheter av krig och konflikter. Elevanpassa frågeställningarna så att de känns relevanta för eleverna.

Fundera över: har ni läst någon annan bok som påminner om *Så funkar krig och konflikter*.

Fundera över: vilka kopplingar kan ni göra mellan bokens innehåll och tema med händelser i omvärlden? Kanske har ni läst eller sett något på nyheterna?

Stanna upp vid svåra ord, begrepp eller uttryck under läsningen. Eleverna kan även göra egna ordstopp genom att på något sätt visa att de vill ha ett ord eller begrepp förklarat. Ord och begrepp förstås bäst i ett sammanhang. Red ut betydelsen under läsningen. Läs gärna om meningen eller stycket igen.

Tips! Låt eleverna skriva ner ord, begrepp och frågor under tiden som ni läser. Det bidrar till att eleverna är aktiva med pennan i hand. För gärna läslogg där ni reflekterar över det ni läst. Eleverna kan med fördel delge varandra i mindre grupper eller använda läsloggen för egen reflektion.

Låt eleverna skriva egna frågor till texten. "Jag undrar fortfarande över..." "Det här skulle jag vilja ha svar på ..." "Det här förstod jag inte helt ..." "Det här skulle jag vilja lära mig mer om ..." "Det här behöver jag göra för ..."

Stanna upp, tänk högt och ställ frågor till texten där svaren finns att hitta ”på, mellan och bortom raderna”. Använd gärna de föreslagna frågeställningarna men anpassa efter eleverna.

Använd några av mallarna som finns längst bak i materialet för stöd.

EFTER LÄSNINGEN

Sammanfatta det ni just läst. Plocka ut nyckelord. Red ut oklarheter och kvarstående frågor. Vad var viktigast i texten? Vilka tankar väcktes från texten?

Delge varandras inre bilder. Rita eller gör det muntligt.

Utvärdera: Eleverna kan skriva ner två eller tre saker som de har lärt sig efter läsningen. En eller två saker som de är nyfikna på och vill lära sig mer om. Eleverna kan även skriva ner kvarstående frågor. Vid nästa läsning/undervisningstillfälle kan du börja med summering av förra lektionen/lästillfället och utgå från de frågor som eleverna hade.

Ni startade med att ställa hypoteser och förutspå handlingen genom att analysera bokomslaget. Stämde era hypoteser? Har bilden på bokomslaget fått en ny mening?

Fyll i L (lärt mig) i VÖL-tabellen.

EPA-METODEN

Använd gärna Epa-metoden när ni arbetar och diskuterar.

E = eleverna funderar och reflekterar själva,

P = eleverna diskuterar i par,

A = alla delger varandra i helklass.

Metoden bidrar till att alla är delaktiga och aktiva i diskussionerna. Allas tankar synliggörs och ni utbyter erfarenheter och lär av varandra. Metoden tar också avstamp i vart eleverna befinner sig just nu och därefter utvecklas kunskaperna i ett socialt samspel och sammanhang.



ARBETA MED ORD OCH UTTRYCK

Så *funkar krig och konflikter* innehåller ord, begrepp och uttryck som du kan behöva förklara för dina elever under arbetets gång. Nedan hittar du förslag på övningar. I boken är flera ord markerade med fet stil. I kopieringsmaterialet finner du ord och förklaringar från boken. Du kan med fördel använda dessa till några av övningarna nedan.

- Stanna upp vid svåra, nya ord, begrepp eller uttryck.
- Känner eleverna igen ordet, begreppet eller uttrycket?
- Har de hört ordet, begreppet eller uttrycket tidigare?
- Läs om meningen med ordet, begreppet eller uttrycket i, eller kanske hela stycket för att förstå dem i dess sammanhang.
- Vet eleverna vad ordet, begreppet eller uttrycket betyder/innebär?
- Kan de förklara och använda ordet, begreppet eller uttrycket?
- Uppmärksamma eleverna på homonymer, antonymer och synonymer.
- Samla gärna ord, begrepp och uttryck som ni arbetar med i en "ordbank" på väggen. På så sätt kan ni lätt gå tillbaka och repetera orden, begreppen och uttrycken vid ett senare tillfälle.
- Skriv listor med orden eller begreppen och förklaringar av dem.
- Skriv ord, begrepp och uttryck på lappar och förklaringar på andra lappar. Låt eleverna para ihop dessa.
- Skriv ord, begrepp eller uttryck på lappar. Eleverna tar en lapp var. De ska sedan förklara vad ordet, begreppet eller uttrycket betyder/innebär och beskriva och förklara ordet, begreppet eller uttrycket för en kamrat utan att säga vilket ord/begrepp/uttryck det är, det ska kamraten gissa.
- Skriv ord, begrepp eller uttryck på små lappar. Dela ut några lappar var till eleverna. De ska sätta ordet, begreppet eller uttrycket i ett sammanhang och i en mening.
- Grammatik: Arbeta med ordklasser, välj ord från boken och låt eleverna sortera orden till rätt ordklass.
- Välj ett ord, begrepp eller uttryck, skriv en förklaring till ordet, begreppet eller uttrycket och rita en bild som beskriver och passar till ordet eller uttrycket.
- Arbeta med begreppskort. Använd gärna mallen i kopieringsunderlaget.
- Kategorisera ord och begrepp (över- och underordnade) undersök relationen mellan dem.

REPORTAGE

Förslag på arbetsgång: Läs och diskutera reportagen i boken, återberätta och sammanfatta. Vad handlade reportaget om? Vem eller vilka fick vi läsa om? Vad berättade hen? Vilken plats, miljö och konflikt beskrevs? Vem har skrivit reportaget? Var det något som ni inte förstod? Behöver vi ta reda på något mer? Vad fick texten er att känna? Vilka tankar väckte texten? På vilket sätt skiljer sig ett reportage från en nyhetsartikel?

Arbeta vidare: studera textens uppbyggnad och struktur. Skriv en gemensam text innan eleverna skriver egna reportage.

KAPITEL 1

KONFLIKTENS ORSAK

Sida 10–25

Börja med att utgå från elevernas förkunskaper och erfarenheter innan läsning av kapitlet. Bygg upp elevernas förförståelse om kapitlets innehåll.

Reflektera över rubrikerna *Vad är en konflikt?* Och *Konfliktens orsak*

Vilka förkunskaper har eleverna om vad som definieras som en konflikt?

Vilka konflikter har eleverna varit med om? Det kan till exempel vara en konflikt med ett syskon eller en vän. Föreställ er att ni har hamnat i en konflikt med en vän. Vad skulle kunna vara orsaken till konflikten? Fundera över vilka positiva och negativa konsekvenser konflikter kan leda till?

Sida 10

Vilka grundläggande beståndsdelar innehåller de flesta konflikter. Ta hjälp av bilden.

Sida 12

Den innersta kärnan i de flesta konflikter handlar oftast om *sådant man vill ha* eller *sådant man behöver*. Om vi stannar kvar vid konflikten med din vän, vad skulle ni kunna bråka om?

Nu ska vi lyfta blicken till ett globalt perspektiv. Vilka möjliga orsaker skulle kunna ligga bakom konflikter mellan till exempel två länder?

Sida 12

De flesta globala konflikterna handlar oftast om mer än en sak. Troligtvis handlar konflikterna om något eller allt av detta nedan.

Mark, Makt, Jämlikhet, Resurser, Trygghet

En del konflikter kan lösas. När ni varit osams med någon, hur löste ni det då?

Har ni förslag på hur två länder som är i konflikt skulle kunna komma fram till en lösning? Vilket sätt tycker ni är ett bra sätt att lösa en konflikt på?

Rita gärna upp tabellen på tavlan. Dela in eleverna i mindre grupper. Varje grupp kan rita av tabellen. Var och en av grupperna ska nu tillsammans skriva förslag och fylla i tabellen.

Miljö	Orsak till konflikt	Konsekvens	Förslag på lösning
Hemma			
Skolan			
Världen			

Sida 13

När människor genom tiderna har bråk har det oftast handlat om sådant som de vill ha: till exempel rikedom och välstånd.

Vilket är det vanligaste sättet att uppnå det enligt texten? (Genom att skaffa sig mer mark och de fördelar som marken kan ge.)

Sida 14

De flesta konflikter om mark sker idag oftare inom länder än mellan länder. Varför är det så viktigt med mark? Vad säger texten? Lista anledningarna.

Sida 15, 16, 17

Bråk om mark och resurser har under tusentals år varit en källa till konflikter.

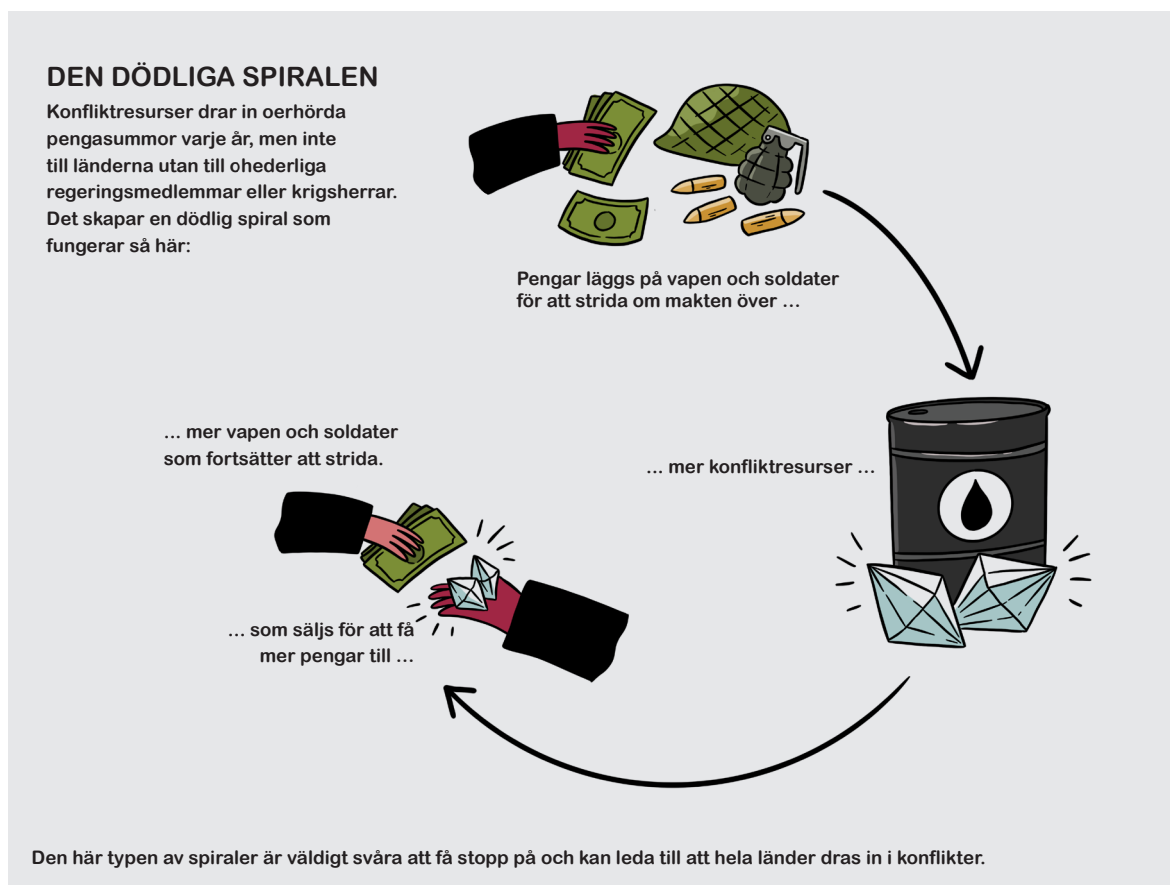
Vad betyder resurs? Ge exempel på resurs. Skriv upp elevernas förslag och låt eleverna rita bilder av dem.

Vad är det som är viktigt med resurser? Återberätta genom att använda orden *trygghet, makt, livsviktiga och pengar*.

Sida 18–19

Vad menas med konfliktresurs? Ge exempel på konfliktresurser.

På vilket sätt kan människor påverka att varor inte framställs av konfliktresurser?



Sida 22

Läs igenom och förklara demokrati och diktatur. Använd Venn-diagrammet (finns som kopieringsunderlag). Jämför likheter och skillnader.

Sida 24

Diktatorer och ledare i falska demokratier använder ibland förtryck som till exempel censur. I vissa fall när man vill avsätta de som styr och nå förändring kan det ske genom:

- Revolution
- Statskupp
- Invasion

Vad menas med det? Läs och diskutera.

Övning:

Rita en termometer på tavlan. Eleverna ska ta reda på synonymer till konflikt. Längst ner på termometern ska det "svagaste"/"kallaste" ordet stå, till exempel "tvist". Rangordna synonymerna utifrån hur eleverna tycker att de ska stå. Högst upp placerar ni det som ni tycker är "varmast" och mest kraftfullt. Hur många förslag kan eleverna komma på?



KAPITEL 2

SKILJELINJER

Sida 26–39

Börja med att utgå från elevernas förkunskaper och erfarenheter innan läsning av kapitlet. Bygg upp elevernas förförståelse om kapitlets innehåll.

Reflektera över rubriken *Skiljelinjer*. Vad kan det betyda? Vad tror ni att kapitlet kommer att handla om utifrån rubriken? Vilka förkunskaper har eleverna om vad som definieras som en skiljelinje?

Sida 26

Bilden som människor har av varandra kan vara avgörande för hur de hanterar en konflikt. Om man har en gemensam grund är chansen större att man kan diskutera fram en lösning. Om båda sidorna å ena sidan bara fokuserar på det som skiljer dem åt kan en konflikt i stället trappas upp. Man drar då en tydlig linje mellan ”vi” och ”dem”.

Skriv upp ”identitet” och ”gruppidentitet” på tavlan. Låt eleverna fundera över betydelsen och försöka ge exempel. Låt eleverna reflektera över sin identitet och gruppidentitet.

Använd Epa-metoden, låt eleverna reflektera själva först, därefter i par och lyft sedan diskussionen i helklass.

Vilka positiva och negativa aspekter kan ni komma på med grupptillhörighet? Lista dem.

Sida 27

Varför är identitet och gruppidentitet viktigt i sammanhanget, tror ni? Och varför kan det vara viktigt att känna till att man även definierar sig själv utifrån grupper man inte tillhör. Vad tänker ni om det?

Sida 28

Läs exemplet om tavlorna för att konkretisera hur vi skapar grupper medvetet som omedvetet.

Sida 31

På sida 31 kan ni läsa om ”etniska” konflikter, varför kallas de så?

Det är inte i alla länder med olika etniska grupper det förekommer konflikter. Vad har dessa länder gemensamt? Vad berättar texten?

Vad skulle ni säga behövs för att förebygga skiljelinjer?



KAPITEL 3

SAMTAL ELLER SAMMANDRABBNINGAR

Sida 40–58

Börja med att utgå från elevernas förkunskaper och erfarenheter innan läsning av kapitlet. Bygg upp elevernas förförståelse om kapitlets innehåll.

Reflektera över rubriken *Samtal eller sammandrabbningar*. Vad kan det betyda? Vad tror ni att kapitlet kommer att handla om utifrån rubriken?

Vilka förkunskaper har eleverna om vad som definieras som en sammandrabbning?

Läs sida 41 *Länder är som folk är mest*

Skriv "allierade", "bekanta" och "fiender" på tavlan. Vad betyder allierade? Hur skulle ni förklara ordet bekant? Vad betyder fiende? Vad kännetecknar länder som är allierade, bekanta eller fiender? Lista på tavlan.

Sida 41

Läs shoppingdilemmat och svara på frågorna. För att konkretisera hur man kan definiera allierade, bekanta och fiender.

SHOPPINGDILEMMAT

Texten "Shoppingdilemmat" är från boken.

Tänk dig att du är ute och shoppar med din bästa vän. Ni får samtidigt syn på samma snygga T-shirt. Det finns bara en kvar och båda vill ha den. Hur avgör ni vem som ska få köpa den?

Tänk dig nu att den som försöker slita åt sig T-shirten inte är din bästa vän, utan någon som du inte känner särskilt bra. Skulle du hantera den här konflikten annorlunda?

Hur gör du om den andra personen är någon som varje dag tar varje chans att göra ditt liv eländigt? Skulle det öka eller minska chanserna till en vänskaplig lösning?

Demokratiska länder hamnar med största sannolikhet inte i krig med varandra. Hur kommer det sig?

Sida 43

I texten kan ni läsa om tre olika typer av allianser.

Vilka är dessa? (internationella allianser, ekonomiska allianser och militära allianser).

Repetera: Vad menas med att länder ingår i en allians?

Studera kartan över kalla krigets allianser.

Sida 44–45

Vad är FN en förkortning för? När bildades FN? Och varför bildades FN? Vad är FN:s huvudsakliga uppgift? Vad handlar de mänskliga rättigheterna om? Vad är säkerhetsrådets huvudsakliga uppgift? Vilka är fasta medlemmar i säkerhetsrådet och hur arbetar säkerhetsrådet?

Sida 47

Läs intervjun med Jan Eliasson.

Han berättar om några olika knep. Hur gör han när några är oense?

Vad tycker han är svårast? Vad ger han för tips till unga som kan känna oro för krig och bråk?

Sidan 50

Vad får ni för inre bilder när ni hör "global konflikt"? Berätta.

Låt alla delge sina inre bilder. Läs därefter texten. Hur löser de flesta länder sina oenigheter?

Sida 52

Läs texten om "den klyftiga mamman" och låt eleverna förklara medling med egna ord.

Sida 54–55

Vad betyder sanktioner? När används sanktioner? Vilka olika typer av sanktioner får ni läsa om och vad innebär de? (Diplomatiska sanktioner, ekonomiska sanktioner och militära sanktioner).

Sida 58

Hur har ni löst konflikter som kanske uppstått med en vän?

Hur kan man lösa konflikter på ett fredligt sätt, tycker ni?

(När det kommer till konflikter i världen).



KAPITEL 4

SKAPA FRED

Sida 60–66

Börja med att utgå från elevernas förkunskaper och erfarenheter innan läsning av kapitlet. Bygg upp elevernas förförståelse om kapitlets innehåll.

Reflektera över rubriken *Skapa fred*. Hur kan man skapa fred?

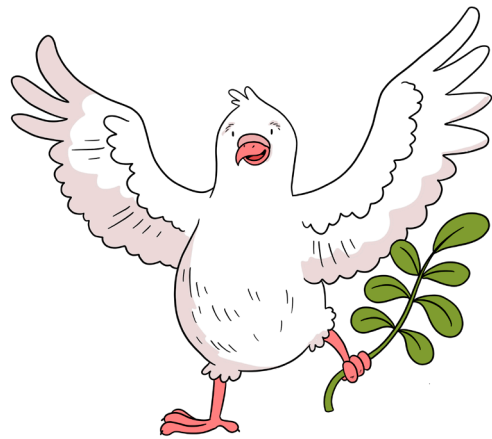
Sida 59

Känner eleverna till några fredliga förespråkare? På sidan 59 kan ni läsa om Nelson Mandela, Martin Luther King och Mahatma Gandhi. Lyfte någon dessa personer? Känner eleverna till dem? Läs texterna, lärde ni er något nytt?

Vad är fred? Vad tänker ni när ni hör ordet fred?

”För mig är icke-våld både ett medel och ett mål.”

MAHATMA GANDHI (1869-1948)



”Mänskligheten måste göra slut på krigen innan krigen gör slut på mänskligheten.”

JOHN F. KENNEDY (1917–1963)
AMERIKANSK PRESIDENT

Vilka fredssymboler och ord för fred känner ni till? Har ni några förslag på symboler som skulle passa som fredssymboler? Finns det något som ni skulle vilja addera till de befintliga fredssymbolerna? Det kan handla om färgval (färgsymbolik).

Skriv upp elevernas förslag och låt dem skapa dessa. När alla är klara berättar de om sina kreationer för varandra och motiverar sina val i skapandet.

Sida 61–65

Vad är en fredprocess? Och hur kan fred bevaras? Vad kan fredsbyggande innebära? Läs rutan på sida 65. Kommer eleverna på några andra saker som de tycker är viktiga i ett fredsbyggande arbete?

KAPITEL 5

ATT FÖRSTÅ KONFLIKTER

Sida 68–75

Börja med att utgå från elevernas förkunskaper och erfarenheter innan läsning av kapitlet. Bygg upp elevernas förförståelse om kapitlets innehåll.

Reflektera över rubriken *Att förstå konflikter*. Tycker ni att det är viktigt att förstå konflikter? Vad tror ni att vi kommer att få läsa om i kapitlet?

Sida 68–69

Hur kan vi närma oss och förstå globala konflikter? Vilka frågor kan vara bra att ställa? Vad säger texten? Varför är det viktigt att förstå konflikter?

Fakta och kunskap hjälper att förstå bakgrunden till konflikter, hur de kanske kan lösas och hur konflikter kan förebyggas.

Vart kan ni läsa eller höra om konflikter? Ge några exempel. Skriv upp elevernas förslag på tavlan. Till exempel böcker, bloggar, nyhetsprogram eller tidningar. Men hur vet ni att det är sant?

Sida 70

För att skaffa sig en uppfattning om konflikter som bygger på fakta och inte andras åsikter kan det vara bra att lära sig skilja på åsikt eller fakta. Observera! Med det sagt är inte andras åsikter alltid något negativt. Utbyte av åsikter kan få oss att tänka se saker ur en annan synvinkel.

En åsikt är att någon tycker något. Ibland grundar sig en åsikt på fakta, ibland gör den inte det. Ni kan känna igen en åsikt genom fraser och ord som ... jag tycker, anser, tror ... ord som ... bästa, värsta, alltid ...

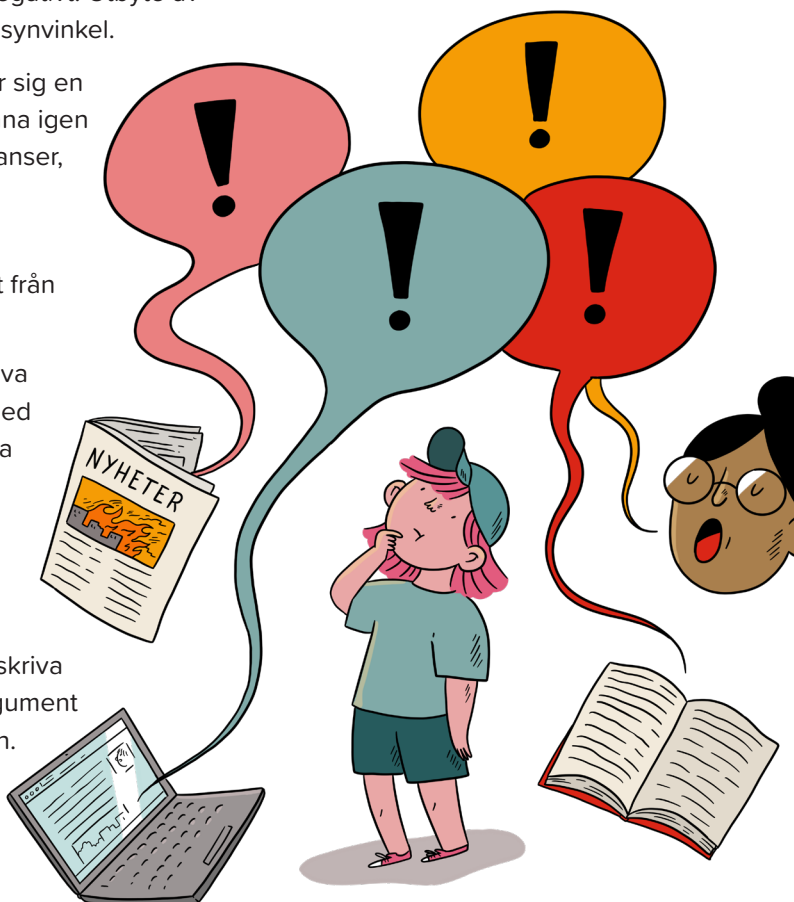
... eller genom värderande ord som till exempel "kattskrälle" i stället för "katt". Eller som exemplet från boken, "byracka" istället för "hund".

Gör en övning med eleverna där de i par ska skriva meningar som innehåller åsikter och meningar med fakta. Låt paren läsa upp meningarna för varandra i en mindre grupp. Övriga i gruppen ska försöka klura ut om det är en åsikt eller fakta.

Öva på att uttrycka åsikter och argument och ta ställning för eller emot.

Dela in eleverna i mindre grupper. En grupp ska skriva ner argument för och en grupp ska skriva ner argument emot. Ta gärna ett ämne som är kopplat till skolan. Till exempel "skoluniform eller inte".

Tips! Ni kan också skriva argumenterande texter kopplat till bokens tema.



Sida 75–76

Det finns människor som lägger upp falska nyheter och sprider rykten eller propaganda. Läs och fundera över när och varför propaganda fungerar? Texten i boken lyfter frågeställningarna nedan som kan vara bra att använda sig av för ett kritiskt förhållningssätt.

Tänk efter ...

- Vad är det för budskap man vill att ni ska tro på?
- Vem tjänar på att ni tror på det?
- Finns det andra sätt att se på saker?
- Har ni läst eller hört en falsk nyhet någon gång? Hur visste ni att den var falsk?

Det finns några knep som man kan använda sig av för att checka källan. På så sätt kan ni upptäcka falska nyheter.

Läs kapitlet och arbeta vidare med källkritik. Gör tillsammans en checklista över vad som är bra att tänka på för att ta reda på om det är en trovärdig källa.

Nedan följer några exempel:

- Hur gammal är informationen?
- Hittar ni informationen på flera platser? Jämför dessa.
- Vem är avsändaren?
- Vem säger eller skriver något? Är källan trovärdig? Är det förstahandsinformation eller andrahandsinformation?
(Det är inte alltid helt säkert att det ena är bättre än det andra. Läs mer i boken om det).
- Vad säger man? Är det åsikter eller fakta?
- Var hittade ni informationen? Är det en trovärdig källa?
- Vad är syftet med informationen?

Arbeta vidare med nyheter, titta på Lilla aktuellt. Läs nyhetsartiklar och öva på textens struktur. Skriv egna nyhetsartiklar. Arbeta vidare med källkritik. På ur.se finns serien *Är det sant?* som tar upp källkritik.

Sida 77

Vad kan ni tänka på för att försöka förstå en konflikt? Gör en tankekarta på tavlan och samla elevernas förslag. Läs sedan slutordet och rutan med förslagen. Gör en jämförelse mellan förslagen i boken och elevernas. Kan ni hitta några likheter och skillnader?



VAD BETYDER ORDEN? KAPITEL 1

KONFLIKT	en känslöfylld meningsskiljaktighet som kan leda antingen till våld eller till en fredlig lösning beroende på hur den hanteras.
GLOBAL KONFLIKT	en ofta våldsamt meningsskiljaktighet mellan stater (länder) eller grupper inom stater. En _____ uppmärksammas av omvärlden som ibland också lägger sig i.
JÄMLIKHET	när alla människor har samma rättigheter och samma möjligheter, oavsett vem du är, var du kommer ifrån eller vad du tror på.
ERÖVRA	att med våld ta över ett område och dess invånare.
RESURS	en livsnödvändig eller på annat sätt värdefull tillgång. Till exempel guld, olja, diamanter, mat, vatten och pengar.
KONFLIKTRESURS	en naturresurs – som diamanter, virke, guld eller andra mineraler – som säljs för att finansiera vapen så att en konflikt kan fortsätta.
ELITEN	personer som anses höra till samhällets topp tack vare sitt välstånd och sin makt.
KORRUPTION	när någon använder sin makt eller ställning i samhället för att göra sig själv eller sina vänner rika eller mäktiga – ofta genom mutor.
REGIM	de styrande i ett land – oftast negativt laddat ord.

VAD BETYDER ORDEN? KAPITEL 2

IDENTITET	vem man är, personlighet.
DEFINIERA	bestämma eller klart ange vad något innebär.
DISKRIMINERA	att se, eller skapa, skillnader, och att sedan behandla människor orättvist utifrån dessa skillnader.
STATUS	rang eller position i en social gemenskap jämfört med andra personer eller grupper.
FÖRDOM	en förutfattad åsikt om en person eller grupp som vanligen är negativ och bygger på antaganden och inte på fakta.
STEREOTYP	ett förenklat antagande att alla medlemmar av en grupp är på ett särskilt sätt.
MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER	varje människas rätt till frihet, jämlikhet, utbildning och trygghet. Tyvärr respekterar inte alla länder de här rättigheterna.
SEPARATISM	en rörelse som har som mål att skapa antingen ett helt nytt land eller ett mer självständigt styre för en minoritetsgrupp inom ett större land.
INBÖRDESKRIG	en mer långvarig, våldsamt konflikt som utkämpas mellan två eller flera grupper inom ett och samma land.
FOLKMORD	ett planerat massmord riktat mot en specifik grupp människor (från ett visst land, med en viss religion eller av en viss etnicitet) med målet att utplåna gruppen helt.

VAD BETYDER ORDEN? KAPITEL 3

MEDLING	en metod för att lösa en konflikt där en opartisk person arbetar med båda sidor för att man ska nå en överenskommelse.
SANKTION	ett straff mot någon som brutit mot en lag eller en regel.

VAD BETYDER ORDEN? KAPITEL 4

FREDSPROCESS	förhandlingar, medlingar och andra steg som tas för att avsluta en väpnad konflikt med målet att nå ett fredsavtal.
FREDSMÄKLARE	någon opartisk (kanske FN) som ser till att en uppgörelse kommer till stånd mellan två andra.

VÖL-TABELL

V (DET HÄR VET JAG)	Ö (ÖNSKAR ATT LÄRA MIG)	L (DET HÄR HAR JAG LÄRT MIG)

KONFLIKT

TYP AV KONFLIKT	ORSAKER	KONSEKVENSER	MÖJLIGA LÖSNINGAR

BEGREPPSKORT

BILD	SKRIV EN MENING
ORD ELLER BEGREPP	
SKRIV EN FÖRKLARING	SKRIV EN SYNONYM ELLER EN ANTONYM

VENN-DIAGRAM

